

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi luopumiseläkelain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan luopumiseläkelakia muutettavaksi siten, että eläkkeensaaja voisi luovuttaa maatilan metsä- ja joutomaata sekä metsitettyä peltomaata ilman, että se johtaa luopumiseläkkeen lakkauttamiseen.

Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi säännöstä siitä, mistä ajankohdasta lukien täysi luopumiseläke muutetaan vähennetyksi eläkkeeksi. Ehdotuksen mukaan muutosajankohta ei olisi enää sidottu siihen, milloin ilmoitus kansaneläkkeen myöntämisestä saapui eläkelaitokselle.

le. Luopumiseläke voitaisiin muuttaa vähennetyksi eläkkeeksi siitä ajankohdasta lukien, jolloin päätös kansaneläkkeen myöntämisestä on tehty.

Samalla ehdotetaan kumottavaksi luopumiseläkejärjestelmän täytäntöönpanoon liittyvä säännös, joka käy merkityksettömäksi, kun lain nojalla ei enää myönnetä uusia eläkkeitä vuoden 1992 jälkeen.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1993 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

1.1. Tausta

Luopumiseläkelakiin (16/74) perustuva maatalousyrittäjien luopumiseläkejärjestelmä on ollut voimassa vuoden 1974 alusta. Luopumiseläkejärjestelmää on viimeksi jatkettu 1 päivänä tammikuuta 1991 voimaan tulleella luopumiseläkelain muuttamisesta annetulla lailla (1304/90) siten, että laki koskee vuosina 1991 ja 1992 tapahtuvia luopumisia.

Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 194/1992 vp). Esityksessä ehdotetaan, että maataloustuotannosta luopuvien viljelijöiden toimeentulon turvaamiseksi säädettäisiin laki maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta. Laki maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta on ehdotettu tulemaan voimaan vuoden 1993

alusta. Esityksen mukaan luopumiskorvausjärjestelmä korvaisi vuoden 1992 lopussa päättyvän luopumiseläkejärjestelmän.

Luopumiseläkelain nojalla myönnettyjä luopumiseläkkeitä maksettiin syyskuussa 1992 27 533 eläkkeensaajalle. Lain nojalla myönnettyjen eläkkeiden maksu jatkuu koko luopujan eliniän. Kun luopumiseläkkeen saamisen alaikäraja on 55 vuotta ja kun eläkkeen on eräissä tapauksissa voinut saada jo 45 vuotta täyttänyt luopuja, maksetaan luopumiseläkkeitä edelleenkin kymmeniä vuosia. Tämän vuoksi ehdotetaan eräitä luopumiseläkkeen maksamiseen liittyviä säännöksiä muutettavaksi, vaikkei uusia eläkkeitä lain nojalla enää jatkossa myönnetä.

1.2. Metsä- ja joutomaan sekä metsitetyn pelto- maan luovuttaminen

Luopumiseläkelain mukaan luopumiseläkkeen voi saada metsityssitoumuksen, maata-

loustuotannosta luopumissitoumuksen sekä eräiden lisäalueluovutusten perusteella.

Luopumiseläkkeen saamisen edellytyksenä kaikissa tapauksissa on, että luopuja luopumisen yhteydessä antaa omistukseensa jäävästä metsä- ja joutomaasta lain 6 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetun myyntirajoitussitoumuksen. Myyntirajoitussitoumuksen alaista metsä- ja joutomaata saa luovuttaa vain laissa luetuille luovutuksensaajille. Lain 6 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan metsä- ja joutomaan sallittuja luovutuksensaajia ovat maatilahallitus, yksityinen viljelijä, tuleva tilanpidon jatkaaja, yhteismetsän osakaskunta, alueen sijaintikunta sekä tietyin edellytyksin ympäristöministeriö, ammattikasvatushallitus eli nykyinen opetushallitus ja metsähallitus. Myyntirajoitussitoumuksen alaista metsä- ja joutomaata ei oteta huomioon luopumiseläkkeen määrää lain 9 §:n nojalla laskettaessa.

Jos luopumiseläke myönnetään sillä perusteella, että luopuja metsittää maatilansa pellot, hän antaa eläkehakemuksen yhteydessä metsittävää peltoa koskevan metsityssitoumuksen. Myös metsityssitoumukseen sisältyy luopumiseläkeasetuksen (258/74) 11 §:ssä säädetty ehto, jonka mukaan metsitettyä peltoa ei saa luovuttaa muulle kuin lain 6 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetulle luovutuksensaajalle. Luopumiseläkkeen saaja saa siten luovuttaa maatilansa metsitettyä peltoa samoille luovutuksensaajille kuin metsä- ja joutomaatakin. Luopumiseläkkeen suuruus määräytyy metsitetyn pellon pinta-alan perusteella lain 9 §:n nojalla.

Jos luopumiseläke myönnetään sillä perusteella, että luopuja jättää maatilansa pellot viljelemättä omistukseensa vähintään kuudeksi vuodeksi, hän antaa eläkehakemuksen yhteydessä maataloustuotannosta luopumissitoumuksen ja pellon myyntirajoitussitoumuksen. Pellon myyntirajoitussitoumuksen alaisen maan luovuttaminen on sitoumuksen mukaan sallittua vasta kuuden vuoden kuluttua eläkkeen alkamisesta ja tällöinkin ainoastaan maatilahallitukselle, yksityiselle viljelijälle lisäalueeksi, tulevalle tilanpidon jatkajalle sekä tietyin edellytyksin ympäristöministeriölle tai opetushallitukselle. Jatkamiskelpoisen maatilain voi kuuden vuoden kuluttua eläkkeen alkamisesta luovuttaa kokonaisuudessaan myös maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/90) 10 §:ssä tarkoitetut edellytykset täyttävälle jatkajalle. Luopumiseläke-

keen suuruus määräytyy luopumiseläkelain 9 §:n nojalla sen mukaan, kuinka suurelta pinta-alalta pellon myyntirajoitussitoumus ja maataloustuotannosta luopumissitoumus on annettu.

Luopumiseläkelain 13 §:n mukaan eläke lakautetaan, jos 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja sitoumuksia eli metsä- ja joutomaan myyntirajoitussitoumusta, metsityssitoumusta, maataloustuotannosta luopumissitoumusta tai pellon myyntirajoitussitoumusta ei ole noudatettu. Myyntirajoitussitoumuksen alaisen metsä- ja joutomaan luovutus samoin kuin metsityssitoumuksen tai pellon myyntirajoitussitoumuksen alaisen maan luovutus muulle kuin laissa tarkoitetulle luovutuksensaajalle johtaa siten eläkkeen lakkauttamiseen, vaikka peltomaa olisi jo metsitetty. Luopumiseläke joudutaan nykyisten säännösten mukaan lakkauttamaan esimerkiksi silloin, kun luopumiseläkkeen saaja lahjoittaa maatilansa metsämaan omille lapsilleen. Eläke lakautetaan siitä ajankohdasta, jolloin lakkauttamisen aiheuttavaan toimintaan ryhdyttiin tai laiminlyönti tapahtui. Mikäli sitoumuksen laiminlyöntiä on pidettävä vähäisenä taikka painavat kohtuusnäkökohdat sitä muutoin puoltavat, voidaan eläke lakkauttaa osaksi tai määrääjäksi taikka päättää, että eläke maksetaan entisen suuruusena.

Maatilan metsä- ja joutomaata koskevien myyntirajoitussitoumusten tavoitteena on ollut edistää tarkoituksenmukaisten maatilojen muodostumista. Sitoumuksilla on pyritty estämään luopumisen kohteena olevien maatilojen pirstoutuminen ja metsämaan siirtyminen muille kuin maatilatalouden harjoittajille. Käytännössä sitoumuksilla ei ole pystytty ohjaamaan metsämaan luovutuksia pelkästään maatilatalouden harjoittajille. Luopumiseläkkeen saajan kuoleman jälkeen maatala kuitenkin yleensä siirtyy perintönä hänen lapsilleen.

Hallituksen esityksessä laiksi maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi ei luopumiskorvauksen saajalta edellytetä lainkaan metsä- ja joutomaata koskevaa myyntirajoitussitoumusta. Luopumiskorvauksen hakijan tulee antaa myyntirajoitussitoumus ainoastaan peltomaasta. Metsämaan luovuttamista ei ole ehdotettu rajoitettavaksi uudessa luopumiskorvausjärjestelmässä, koska keskeisenä maatalouspoliittisena tavoitteena on ollut maataloustuotannon vähentäminen. Lisäksi metsämaan luovuttamista ohjataan maan-

hankintalupajärjestelmällä, joka perustuu oikeudesta hankkia maa- ja metsätalousmaata annettuun lakiin (391/78).

Edellä sanotun perusteella ehdotetaan, että luopumiseläkelakia muutettaisiin metsä- ja joutomaan luovuttamisen osalta yhdenmukaiseksi luopumiskorvausjärjestelmän kanssa. Ehdotetun lain 13 §:n 1 momentin mukaan luopumiseläkkeen saaja voisi luovuttaa metsä- ja joutomaata koskevan myyntirajoitussitoumuksen alaista maata muullekin kuin laissa mainitulle luovutuksensaajalle ilman, että se johtaa eläkkeen lakkauttamiseen. Lisäksi ehdotetaan, ettei myöskään metsityssitoumuksen tai pellon myyntirajoitussitoumuksen alaisen maan luovuttaminen johtaisi eläkkeen lakkauttamiseen silloin, kun mainittujen sitoumusten alainen, luovutettava peltoalue on jo metsitetty. Metsityksi katsottaisiin sellainen peltoalue, joka verotuksessa luokiteltaisiin metsämaaksi. Muutoin lain 6 §:n 2 momentissa tarkoitetut sitoumukset eli metsityssitoumus, maataloustuotannosta luopumissitoumus ja pellon myyntirajoitussitoumus sitoisivat edelleenkin luopumiseläkkeen saajia ja niiden rikkominen esimerkiksi laiminlyömyllä metsityksen suorittaminen tai luovuttamalla metsittämätöntä peltomaata johtaisi eläkkeen lakkauttamiseen kuten nykyisinkin.

1.3. Eläkkeen muuttaminen vähennetyksi eläkkeeksi

Luopumiseläkelain 8 §:n mukaan luopumiseläkkeenä maksetaan täyttä tai vähennettyä luopumiseläkettä. Vähennettyä luopumiseläkettä suoritetaan luopujalle, joka on täyttänyt 65 vuotta tai joka saa kansaneläkelain (347/56) mukaista työttömyyseläkettä, yksilöllistä varhaiseläkettä, vähintään kuudeksi kuukaudeksi myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä tai vähennettua vanhuuseläkettä. Täysi luopumiseläke muutetaan vähennetyksi eläkkeeksi eli 40 prosentiksi täydestä eläkkeestä sen kuukauden alusta lukien, joka ensiksi alkaa eläkkeensaajan täytettyä 65 vuotta. Jos luopumiseläkkeen saajalle myönnetään edellä tarkoitettu kansaneläke, suoritetaan muutos lähinnä seuraavasta mahdollisesta eräntymispäivästä sen jälkeen, kun ilmoitus kansaneläkkeen myöntämisestä saapuu maatalousyrittäjien eläkelaitokselle. Jos tieto kansaneläkkeen myöntämisestä jostakin syystä saapuu maatalousyrittäjien eläkelaitok-

selle viivästyneenä, ei luopumiseläkettä siten nykyisten säännösten mukaan voida muuttaa vähennetyksi takautuvasti.

Lain 8 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei luopumiseläkkeen muuttaminen vähennetyksi olisi enää sidottu siihen, milloin tieto kansaneläkkeen myöntämisestä saapuu eläkelaitokselle. Luopumiseläkkeen muuttaminen vähennetyksi voisi aina tapahtua siitä lukien, kun päätös kansaneläkkeen myöntämisestä tehtiin, jos mainittu eläke alkaa viimeistään samasta ajankohdasta. Päätettäessä mahdollisesta liikaa maksetun luopumiseläkkeen takaisinperinnästä sovellettaisiin lain 24 §:n viittaussäännöksen nojalla yleistä työeläkejärjestelmän säännöstä aiheuttomasti maksetun etuuden takaisinperimisestä.

Ehdotettua säännöstä vastaava säännös on maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain 21 §:ssä, jossa säädetään sukupolvenvaihdoseläkkeen täydennysosan lakkauttamisesta silloin, kun eläkkeensaajalle myönnetään täydennysosan lakkauttava muu eläke. Säännös vastaa myös hallituksen esityksessä laiksi maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi ehdotettua säännöstä luopumislisän lakkauttamisesta silloin, kun luopumiskorvauksen saajalle myönnetään luopumislisän lakkauttava eläke.

Lain 24 §:ssä on viittaussäännös työntekijäin eläkelain 17 a §:ään, jossa säädetään eläkkeensaajan velvollisuudesta ilmoittaa eläkelaitokselle sellaisista muutoksista, jotka vaikuttavat hänen oikeuteensa saada eläkettä tai eläkkeen määrään. Luopumiseläkeasetusta on tarkoitus muuttaa viivytyksettä siten, että sen 10 §:ssä säädettäisiin erikseen luopumiseläkkeen saajan ilmoitusvelvollisuudesta silloin, kun hänelle myönnetään kansaneläke, jonka johdosta luopumiseläke muuttuu täydestä eläkkeestä vähennetyksi eläkkeeksi.

1.4. Kumottavaksi ehdotettava säännös

Samassa yhteydessä ehdotetaan kumottavaksi luopumiseläkejärjestelmän täytäntöönpanoon liittyvä lain 20 §. Säännös käy merkityksettömäksi, koska lain nojalla ei enää myönnetä vuoden 1992 jälkeen uusia luopumiseläkeitä. Kumottavaksi ehdotettavan 20 §:n 1 momentissa säädetään maatilahallituksen velvollisuudesta antaa valtioneuvostolle kertomus lain

täytäntöönpanosta. Pykälän 2 momentissa säädetään valtioneuvoston mahdollisuudesta antaa tarkempia ohjeita maatilahallitukselle lain täytäntöönpanosta.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Luopumiseläkelain mukaiset kustannukset maksetaan valtion varoista. Vähäistä säästöä valtion kustannuksiin, arviolta 200 000—300 000 markkaa vuodessa, aiheutuisi ehdotetusta muutoksesta, jonka mukaan luopumiseläke muuttuisi eräissä tapauksissa täydestä eläkkeestä vähennetyksi nykyistä aikaisemmasta ajankohdasta.

Lisäksi ehdotuksesta aiheutuisi vähäistä säästöä maatalousyrittäjien eläkelaitoksen hoitokustannuksiin. Ehdotuksen mukaan luopumiseläkkeen saaja voisi vapaasti luovuttaa maatilän metsä- ja joutomaata. Metsä- ja joutomaan luovutustapauksissa eläkelaitos ei jatkossa joutuisi selvittämään luovutuksensaajaan

ja luovutukseen liittyviä seikkoja, koska luovutuksella ei olisi vaikutusta eläkkeen maksamiseen.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä virkatyönä ja valmisteluun ovat osallistuneet maatalousyrittäjien eläkelaitoksen edustajat.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993. Lain 13 §:n 1 momenttia sovellettaisiin sellaisiin lainkohdassa tarkoitettuihin maan luovutuksiin, jotka tapahtuvat lain voimaantulon jälkeen.

Edellä sanotun perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

luopumiseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 4 päivänä tammikuuta 1974 annetun luopumiseläkelain (16/74) 20 §, sellaisena kuin se on 7 päivänä tammikuuta 1977 annetussa laissa (18/77), sekä

muutetaan 8 §:n 2 momentti ja 13 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 8 §:n 2 momentti 31 päivänä joulukuuta 1985 annetussa laissa (1087/85) ja 13 §:n 1 momentti 11 päivänä heinäkuuta 1986 annetussa laissa (565/86), seuraavasti:

8 §

Jos täyden luopumiseläkkeen saajalle myönnetään 1 momentissa tarkoitettu kansaneläke, luopumiseläke muutetaan vähennetyksi eläkkeeksi. Täysi luopumiseläke muutetaan vähennetyksi eläkkeeksi kuitenkin viimeistään sen kuukauden alusta lukien, joka ensiksi alkaa eläkkeensaajan täytettyä 65 vuotta.

13 §

Jos luopuja ryhtyy harjoittamaan maataloustuotantoa suuremmassa laajuudessa kuin

6 a §:n 1 momentissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa säädetään tai jos 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja sitoumuksia ei ole noudatettu, lakkautetaan luopumiseläke siitä lukien, kun lakkauttamisen aiheuttavaan toimintaan ryhdyttiin tai laiminlyönti tapahtui. Tällöin ei sitoumuksen laiminlyöntinä kuitenkaan pidetä metsä- ja joutomaata koskevan myyntirajoitus-sitoumuksen alaisen maan luovuttamista eikä metsityssitoumuksen tai pellon myyntirajoitus-sitoumuksen alaisen metsitetyn maan luovuttamista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .
Lain 13 §:n 1 momenttia sovelletaan sellaisiin

lainkohdassa tarkoitettuihin maan luovutuk-
siin, jotka tapahtuvat lain voimaantulon jäl-
keen.

Helsingissä 6 päivänä marraskuuta 1992

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Maa- ja metsätalousministeri *Martti Pura*

Laki

luopumiseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 4 päivänä tammikuuta 1974 annetun luopumiseläkelain (16/74) 20 §, sellaisena kuin se on 7 päivänä tammikuuta 1977 annetussa laissa (18/77), sekä

muutetaan 8 §:n 2 momentti ja 13 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 8 §:n 2 momentti 31 päivänä joulukuuta 1985 annetussa laissa (1087/85) ja 13 §:n 1 momentti 11 päivänä heinäkuuta 1986 annetussa laissa (565/86), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

Täysi luopumiseläke muutetaan vähennetyksi luopumiseläkkeeksi sen kuukauden alusta lukien, joka ensiksi alkaa eläkkeen saajan täytettyä 65 vuotta. Milloin luopumiseläkkeen saajalle myönnetään 1 momentissa tarkoitettu kansaneläke, suoritetaan muutos lähinnä seuraavasta mahdollisesta luopumiseläkkeen erääntymispäivästä sen jälkeen, kun ilmoitus kansaneläkkeen myöntämisestä saapui luopumiseläkettä maksavalle laitokselle.

Jos täyden luopumiseläkkeen saajalle myönnetään 1 momentissa tarkoitettu kansaneläke, luopumiseläke muutetaan vähennetyksi eläkkeeksi. Täysi luopumiseläke muutetaan vähennetyksi eläkkeeksi kuitenkin viimeistään sen kuukauden alusta lukien, joka ensiksi alkaa eläkkeensaajan täytettyä 65 vuotta.

13 §

Jos luopuja ryhtyy harjoittamaan maataloustuotantoa suuremmassa laajuudessa kuin 6 a §:n 1 momentissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa on säädetty taikka jos 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja sitoumuksia ei ole noudatettu, lakkautetaan luopumiseläke siitä, kun lakkauttamisen aiheuttavaan toimintaan ryhdyttiin tai laiminlyönti tapahtui.

13 §

Jos luopuja ryhtyy harjoittamaan maataloustuotantoa suuremmassa laajuudessa kuin 6 a §:n 1 momentissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa *säädetään tai* jos 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja sitoumuksia ei ole noudatettu, lakkautetaan luopumiseläke siitä *lukien*, kun lakkauttamisen aiheuttavaan toimintaan ryhdyttiin tai laiminlyönti tapahtui. *Tällöin ei sitoumuksen laiminlyöntinä kuitenkaan pidetä metsä- ja joutomaata koskevan myyntirajoitussitoumuksen alaisen maan luovuttamista eikä metsityssitoumuksen tai pellon myyntirajoitussitoumuksen alaisen metsitetyn maan luovuttamista.*

20 §

Maatilahallituksen on kultakin kalenterivuodelta seuraavan vuoden huhtikuun loppuun mennessä annettava valtioneuvostolle kertomuksensa tämän lain täytäntöönpanosta. Kertomuksessa

(kumotaan)

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

on erityisesti selvitettävä, miten 1 §:n 2 momentissa mainitut lain tavoitteet ovat toteutuneet. Sen liitteenä tulee olla eläkelaitoksen selvitys toiminnastaan lakia täytäntönpantaessa.

Jos maataloustuotteiden ylijäämien markkinoinnissa vallitseva tilanne tai muut asiaan vaikuttavat seikat sitä vaativat, valtioneuvoston tulee kertomuksen saatuaan ja tarvittaessa muutoinkin antaa maatilahallitukselle tarkempia ohjeita siitä, miten 1 §:n 2 momentissa mainittuja tavoitteita on toteutettava ja mitä muuta on lain täytäntöönpanossa noudatettava.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .*

Lain 13 §:n 1 momenttia sovelletaan sellaisiin lainkohdassa tarkoitettuihin maan luovutuksiin, jotka tapahtuvat lain voimaantulon jälkeen.
